

ŽIVOT I POKRETLJIVOST U ZDRAVOM GRADU RAZVOJ IDEJE

KRETANJE KROZ GRAD INTELIGENTNI URBANIZAM BIOMEDICINSKI ASPEKT

Prof Dr sci med Zoran V. Ćosić
ECO FORUM 2025 Herceg Novi

ZDRAV GRAD

- ▶ Zdrav grad je termin koji ukazuje na koncept potencijalnog uticaja zdravlja, ekologije, urbanizma i javne politike na dobrobit stanovnika gradova.
- ▶ Zdrav grad je pojam koji opisuje težnju identitetu i svakodnevicu globalnog grada

ZDRAV GRAD

- ▶ Projekat "Zdrav grad" je pokrenula 1987.god. Regionalna kancelarija za Evropu Svetske zdravstvene organizacije.
- ▶ Grad je više od naseljenog mesta i skupa ljudi koji ga nastanjuju i koji su organizovani u jednom ograničenom prostoru.
- ▶ Grad je nastanjen prostor sa svim karakteristikama urbanog i gradskog sadržaja koji ga određuju (Goodall 1987; Kuper et al. 1996).
- ▶ Grad je prostor stvaranja, intelektualnog i međusobnog prožimanja različitosti.

ZDRAV GRAD

- ▶ Zdravlje nije samo odsustvo bolesti nego je stanje fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja.
- ▶ Faktori koji deluju na zdravlje su medicinski, socijalni, ekonomski, biološki i ekološki.

PRINCIPI

- ▶ Održivost životne sredine,
- ▶ Zaštita kulturno istorijskog nasledja,
- ▶ Tehnološki razvoj, efikasnost infrastrukture,
- ▶ Uređenje urbanog prostora,
- ▶ Javne službe,
- ▶ Razvoj i uređenje integrisanog javnog prevoza,
- ▶ Regionalna integracija
- ▶ Integritet institucija.

SPECIFIČNI PROBLEMI - VELIKA ZAGADJENOST VAZDUHA

- ▶ uzrokovana meteorološkim uslovima – visokim pritiskom, odsustvom vetra, maglom,
- ▶ velik industrijski zagadjivači - termoelektrane na ugalj, železare, livnice i sl....
- ▶ individualna ložišta, " iz domaćinstava ili privrednih objekata"
- ▶ ložišta koja su u funkciji "sistema daljinskog grejanja" ,
- ▶ i tek na kraju ali isto tako značajna zagadjenja uzrokovana motornim vozilima (posebno sa dizel agregatima i benzinskim agregati koji ne ispunjavaju potrebne euro standarde, a koja se stihijski uvoze kao stara polovna vozila sa raznih placeva ali čak i otpada u EU, koji nemju ni osnovne standarde zaštite životne sredine.

ZAGAĐENOST VAZDUHA

- ▶ Kako ne postoji mogućnost mešanja vazdušnih masa, sve zagađujuće materije koje se emituju, ostaju u prizemnim slojevima atmosfere i njihova koncentracija raste, a kvalitet vazduha se pogoršava. Sa pojavom vetra i padavina kvalitet vazduha se poboljšava
- ▶ Ova činjenica nije utešna jer niti ima padavina svaki dan niti vetar duva stalno i drugo on to zagađene oduva (preseli) negde drugde.

Analiza 2019. objavljena 2022. godine

- ▶ analiza je pokazala je da 14.000 ljudi svake godine završi u bolnici zbog respiratornih i kardio-vaskularnih tegoba usled aerozagađenja,
- ▶ da se registruje 22.000 novih slučajeva bronhitisa među decom uzrasta od šest do 12 godina i
- ▶ Procena je da se godišnje dogodi oko 11.000 prevremenih smrti usled dugotrajnog uticaja lošeg vazduha.

- ▶ Primenom plana kvaliteta vazduha u periodu od 2016. do 2020. godine nije došlo do poboljšanja kvaliteta vazduha u aglomeraciji Beograd.

ZAGADJENOST VAZDUHA

- ▶ zagađivanjem dominiraju PM čestice, koje predstavljaju smešu prašine, dima i čađi, nastaju kombinovanim uticajem grejanja, industrije (termoelektrane na ugalj) i saobraćaja, a sadrže i teške metale poput nikla i arsena.
- ▶ Saobraćaj dvojako zagađuje vazduh ispuštanjem izduvnih gasova, kao i kretanjem pneumatika po kolovozu – čestice gume, čađi i nečistoća.

ZDRAV GRAD

- ▶ U zadnjih više decenija prisutan je ubrzani razvoj opšte saobraćajne i druge infrastrukture kao i ulaganja u mrežu zdravstvenih ustanova .
- ▶ Da li je to samo po sebi dovoljno da se “dobije” zdrav grad ?
- ▶ Zelena agenda
- ▶ Električna energija kao pokretač javnog saobraćaja ???

ZDRAV GRAD

- ▶ Zdravlje urbane zajednice je kompleksno kao koncept i ne svodi se na odsustvo bolesti i zaraze.
- ▶ Ono se odnosi na celu jednu strukturu raznovrsnih pitanja: Gde ljudi žive? Kako su funkcionalno uređeni ti prostori? Da li su zaposleni? Koji su im socijalni servisi dostupni? U kakvom je stanju njihova životna sredina?

ZDRAV GRAD

Grad se suočava sa mnoštvom izazova koji se odnose na stanje i potrebu unapređenja javnog zdravlja:

- ▶ saobraćajni kolapsi i problemi kapaciteta koji utiču na stres i neizvesnost,
- ▶ Nepouzdan sistem javnog prevoza,
- ▶ buka, kvalitet vazduha (uslovljeni i velikim brojem individualnih vozila),
- ▶ opšte zdravlje,
- ▶ bezbednost,
- ▶ životni standard i
- ▶ nezaposlenost i siromaštvo

ZDRAV GRAD

- ▶ Zagađenje, stambena kriza, neodgovarajući koncept strukture i dostupnosti zdravstvene zaštite, hronični su problem grada.
- ▶ Grad ima problem privremenih naselja u najneočekivanijim delovima grada gde su uslovi života naročito nepovoljni.
- ▶ Stihijski sistem gradnje ne omogućava prirodno provetravanje grada, filtriranje i "odnošenje" nečistoća van gradskih naseobina.

ZDRAV GRAD

- ▶ Prisutan je hroničan nedostatak sredstava za razvoj i održavanje.
- ▶ Vlada dugogodišnja neujednačenost i stihija razvoja, što je i danak prošlosti u smislu nedostataka koncepta i kontinuiteta razvoja , ali i pritisaka investitora i interesnih grupa za prenaseljavanje i prekomerni broj objekata i njihove strukture.

ZDRAV GRAD

- ▶ U zdravstvu koje se ubrzano razvija i u kome se primenjuju vrhunske -najsavremenije tehnologije, dok se, na drugoj strani, standardne procedure odlažu zbog preopterećenosti sistema ili nedostaka kapaciteta.
- ▶ Radi se vrhunska hirurgija, dok je, istovremeno, zbrinjavanje teško i neizlečivo obolelih od maligniteta i drugih teških i neizlečivih bolesti u smislu palijativne nege ponekad prisutno samo u osnovnim formama.

ZDRAV GRAD

- ▶ Potrebno je da se uspostavi diversifikacija primarne zdravstvene zaštite, uz dodatnu promociju usluga u oblasti rekreacije rehabilitacije sporta.
- ▶ Potrebne su jasnije i čvršće veze sa privatnim sektorom gde je to moguće i finansiski racionalno ali i dalje i dublje uključivanje civilnog sektora društva .
- ▶ Bolje korišćenje već razvijenih odnosa sa zainteresovanim NVO sektorom i grupama građana .

ZDRAV GRAD

- ▶ Za sve to su potrebna sredstva
- ▶ Gradovi sve više postaju mesta koordinacije tokova informacija, rukovođenja poslovnim operacijama, razvoja novih usluga i tehnologija i razvoja informacionog i finasiskog sektora.
- ▶ Sve više dolazi do istovremene disperzije aktivnosti i moći Grada (Gidens 2001).

ZDRAV GRAD

"... To je grad čiji stanovnici stalno teže novom stvaranju i poboljšanju svoga materijalno fizičkog socijalnog okruženja i stanja.

Grad gde se unapređuju resursi zajednice čime se omogućava stanovništvu da podržavajući jedni druge u radu i učestvovanju u svim funkcijama života maksimalno razvijaju svoje potencijale“.

ZDRAV GRAD

- ▶ Humanizacija grada razvoj kulture tolerancije, negovanje specifičnosti i posebnosti su put razvoja zdravog grada.
- ▶ Integracija grada, društva i države u savremene ekonomske i političke tokove sveta donosi značajne mogućnosti za razvoj urbanih područja.
- ▶ medjusobno povezivanje i saradnja urbanih centra nevezano za medjdržavnu saradnju da postanu važna snaga opšteg privrednog rasta.

Zdravlje i pravičnost u svim lokalnim politikama

- Zdravi grad pre svega treba da bude grad za sve svoje stanovnike, inkluzivan, suportivan, socijalno osetljiv i sposoban odgovoriti na različite potrebe i očekivanja svih svojih građana (a posebno lica sa invaliditetima i ograničenom pokretljivošću).

- ▶ **participacija stanovništva u upravljanju gradom**
- ▶ **grad koji se pešačeći može preći za 12 h od kraja do kraja,**
- ▶ **dovoljna količina zelenih površina kako je predviđeno svim urbanističkim pravilnicima i poštovanje tih principa,**
- ▶ **grad koji neme prepreke za kretanje (hodanjem ili u kolicima) ranjivih kategorija učesnika u saobraćaju, u vidu auto-puteva, ograda ili velikih saobraćajnica koje ga dele i prekidaju kontinuitet u kretanju,**

- ▶ dostupnost adekvatne medicinske pomoći i socijalne potpore,
- ▶ grad gde je razvijena savremena i bezbedna infrastruktura,
- ▶ adaptibilan saobraćajni sistem koji omogućava inteligentno upravljenjem zahtevima i potrebama saobraćaja,
- ▶ dozvole kretanja samo električnih vozila i vozila mikromobilnosti po centralnim delovima grada, uz razvoj kulture korišćenja električnih bicikala, običnih bicikala, trotineta i pešačenja, uz adekvatan razvoj sistema javnog prevoza da se ne bi naškodilo dostupnosti i komforu stanovnika,
- ▶ ograničavanje (tarifni sistem naplate) ili zabrana kretanja vozila sa dizel agregatima ili nižim EURO standardima u žitim gradskim jezgrom.

- ▶ Obezbeđivanje lake izmene vidova prevoza,
- ▶ Obezbeđivanje obodnih parkirališta sa obezbeđenim javnim prevozom,
- ▶ Formiranje kontinualnih staza i traka za pešake i bicikliste,
- ▶ Razvoj sistema tarifne politike za upotrebu vozila koja zagađuju.

HVALA NA PAŽNJI